

Львовский торгово-экономический университет,
ул. Гната Хоткевича 12/64, Киев, 02094, Украина
e-mail: anatol_2015@i.ua

DATA ABOUT THE AUTHOR

Chunchyk Anatoly, researcher,
Lviv Trade and Economic University,
st. Gnat Khotkevych 12/64, Kyiv, 02094, Ukraine
e-mail: anatol_2015@i.ua

Рецензент: Голубка Степан Михайлович, професор кафедри фінансів і кредиту ДВНЗ «Університет банківської справи», д.е.н., доцент.

УДК 336.14. 352.07

БЮДЖЕТ РОЗВИТКУ ЯК ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Чугунов О.І.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування бюджету розвитку як інвестиційної складової місцевих бюджетів.

Метою дослідження є здійснення оцінки ефективності бюджету розвитку як інвестиційної складової місцевих бюджетів в умовах економічних перетворень.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, структурний, порівняльний, факторний методи, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. У статті розкрито економічну сутність бюджету розвитку та здійснено оцінку його ефективності як інвестиційної складової місцевих бюджетів. Визначено проблеми формування бюджету розвитку місцевих бюджетів в умовах економічних перетворень. Обґрунтовано напрями зміцнення дохідної частини місцевих бюджетів.

Галузь застосування результатів. Система бюджетного регулювання, місцеві бюджети.

Висновки. Важливість здійснюваних перетворень у бюджетній системі визначається запровадженням принципу рівності і справедливості формування місцевих бюджетів, розмежуванням бюджетних повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування шляхом раціонального і обґрунтованого розподілу доходів бюджету та забезпеченням фінансовими ресурсами бюджетних видатків відповідно до визначених повноважень. Формування бюджетів розвитку надасть можливість для реалізації інвестиційних проектів та забезпечення дієвого соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

У сучасних умовах важливим завданням є посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів, що передбачає удосконалення механізму формування бюджету розвитку; забезпечення виконання інвестиційних програм необхідними фінансовими ресурсами для їх виконання; програмний підхід щодо здійснення видатків місцевих бюджетів для реалізації інвестиційних програм; оптимізацію переліку субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, забезпечення їх спрямування на фінансування пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць; удосконалення процедури здійснення місцевих запозичень, що надасть можливість підвищити ефективність механізму фінансування органами місцевого самоврядування пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку територій. При оцінці доцільності прийняття рішень щодо фінансування інвестиційних програм з місцевих бюджетів перш за все, необхідно оцінювати, яким чином зазначене сприятиме створенню умов для підвищення конкурентоспроможності економіки адміністративно-територіальних одиниць, забезпечення їх сталого розвитку, продуктивності виробництва та добробуту населення.

Ключові слова: бюджетна система, місцеві бюджети, фінансове забезпечення місцевого самоврядування, бюджет розвитку.

БЮДЖЕТ РАЗВИТИЯ КАК ИНВЕСТИЦИОННАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ

Чугунов А.И.

Предметом исследования являются теоретические и практические вопросы формирования бюджета развития как инвестиционной составляющей местных бюджетов.

Целью исследования является осуществление оценки эффективности бюджета развития как инвестиционной составляющей местных бюджетов в условиях экономических преобразований.

Методы исследования. В работе применена совокупность научных методов и подходов, в том числе системный, структурный, сравнительный, факторный методы, что позволило реализовать концептуальное единство исследования.

Результаты работы. В статье раскрыта экономическая сущность бюджета развития и осуществлена оценка его эффективности в качестве инвестиционной составляющей местных бюджетов. Определены проблемы формирования бюджета развития местных бюджетов в условиях экономических преобразований. Обоснованы направления укрепления доходной части местных бюджетов.

Область применения результатов. Система бюджетного регулирования, местные бюджеты.

Выводы. Важность осуществляемых преобразований в бюджетной системе определяется введением принципа равенства и справедливости формирования местных бюджетов, разграничением бюджетных полномочий между органами государственной власти и местного самоуправления путем рационального и обоснованного распределения доходов бюджета и обеспечением финансовыми ресурсами бюджетных расходов в соответствии с определенными полномочиями. Формирование бюджетов развития предоставит возможность для реализации инвестиционных проектов и осуществления действенного социально-экономического развития административно-территориальных единиц.

В современных условиях важной задачей является усиление инвестиционной составляющей местных бюджетов, предусматривающий усовершенствование механизма формирования бюджета развития; обеспечение выполнения инвестиционных программ необходимыми финансовыми ресурсами для их выполнения; программный подход по осуществлению расходов местных бюджетов для реализации инвестиционных программ; оптимизацию перечня субвенций из государственного бюджета местным бюджетам, обеспечения их направления на финансирование приоритетных направлений социально-экономического развития административно-территориальных единиц; усовершенствования процедуры осуществления местных заимствований, что позволит повысить эффективность механизма финансирования органами местного самоуправления приоритетных направлений социально-экономического развития территорий. При оценке целесообразности принятия решений по финансированию инвестиционных программ из местных бюджетов прежде всего, необходимо оценивать, каким образом это способствует созданию условий для повышения конкурентоспособности экономики административно-территориальных единиц, обеспечению их устойчивого развития, производительности производства и благосостояния населения.

Ключевые слова: бюджетная система, местные бюджеты, финансовое обеспечение местного самоуправления, бюджет развития.

BUDGET OF INVESTMENT AS A COMPONENT OF LOCAL BUDGETS

Chugunov A.I.

The subject of research is theoretical and practical issues like the budget of the investment component of local budgets.

The study is evaluating the effectiveness of the budget as the investment component of local budgets in the conditions of economic transformation.

Research methods. The paper used a set of scientific methods and approaches, including systemic, structural, comparative, factorial methods that allowed to realize conceptual integrity of the study.

The results of the work. The article reveals the essence of the economic development budget and carried out an assessment of its effectiveness as the investment component of local budgets. Identify the problems of the budget of local budgets in the conditions of economic transformation. The directions of strengthening the revenue part of local budgets.

Range of application results. Budget management system, local budgets.

Conclusions. The importance of ongoing reforms in the public administration system is determined by the principle of equality and fairness of local budgets, the delimitation of budgetary powers between the organs of state power and local self-government by rational and reasonable allocation of budget revenues and budget expenditures to ensure financial resources in accordance with certain powers. Formation of development budget will provide an opportunity for the implementation of investment projects and implementation of effective social and economic development of the administrative-territorial units. In modern conditions the important task is to enhance the investment component of local budgets, providing for the improvement of the mechanism of formation of the budget; ensuring the implementation of investment programs with the necessary financial resources for their implementation; programmatic approach for the implementation of local budgets for the implementation of investment programs; optimization of the list of subventions from the state budget to local budgets, ensuring their direction for financing the priorities of socio-economic development of the administrative-territorial units; improving procedures for the implementation of local borrowing, which will increase the efficiency of the mechanism of financing of local authorities the priorities of socio-economic development of territories. In assessing the feasibility of taking decisions on the financing of investment programs of local budgets in the first place, it is necessary to assess the way in which it contributes to creating the conditions for improving the competitiveness of the economy administrative-territorial units, to ensure their sustainable development, production and productivity of the population welfare.

Keywords: budget system, local budgets, financial support for local government, budget development.

Постановка проблеми. В сучасних умовах реформування бюджетної системи формується відповідне розуміння сутності місцевих бюджетів, яке спрямоване на перенесення акценту з їх формування за принципом

утримання бюджетних установ на результативність їх функціонування. Зміцнення фінансової забезпеченості місцевих бюджетів на основі використання сучасних фінансових механізмів, удосконалення системи формування бюджету розвитку розглядаються як дієві інструменти впливу на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Розширення функцій і повноважень органів місцевого самоврядування, яке відбулося протягом останніх років, супроводжувалося не достатнім збільшенням обсягів фінансових ресурсів, що надходять у їх розпорядження. Залишаються незначними власні доходи, обсяг бюджету розвитку не дає можливості для реалізації соціально-економічних програм територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених з питань функціонування бюджетної системи, формування місцевих бюджетів можна назвати праці Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, Дж.М. Кейнса, П. Самуельсона, М. Сперанского [1-5]. Проблеми формування бюджету розвитку місцевих бюджетів досліджувались у працях вітчизняних вчених: О. Василика [6], Т.Боголіб [7], І.Запатріної[8], Л.Лисяк[9], І.Луїної[10], І.Лук'яненко[11], В.Федосова[12], І. Чугунова[13-15], С. Юрія[12] та інших.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування бюджету розвитку як інвестиційної складової місцевих бюджетів.

Метою дослідження є здійснення оцінки ефективності бюджету розвитку як інвестиційної складової місцевих бюджетів в умовах економічних перетворень.

Результати дослідження. Бюджет є вагомою складовою системи фінансового регулювання економіки, його збалансованість, оптимальність є однією з основних умов економічного зростання. Механізм формування обсягу та структури доходів і видатків бюджету є важливою складовою бюджетного регулювання для забезпечення всебічного розвитку суспільства. Особливо важливо вирішити це завдання для транзитивних економік, які відзначаються неоднорідністю та динамізмом суспільного середовища, тому необхідні підвищення ролі бюджетної політики у системі державного регулювання та розробка концептуальних засад побудови її ефективної моделі[13].

Інституційна модель бюджетної політики має поєднати, відповідно до положень економічної архітектури, соціальні та інноваційні бюджетні складові, що забезпечить якісний рівень функціонування фінансово-економічної системи держави. Ефективним напрямом забезпечення збалансованості бюджетної системи в Україні має стати перетворення місцевих бюджетів у дієвий інструмент соціально-економічного розвитку регіонів[14].

На даний час, сутність бюджету розвитку місцевих бюджетів розкривається у двох аспектах: як організаційна форма мобілізації частини фінансових ресурсів місцевого самоврядування для реалізації стратегічних завдань та як система фінансових відносин, що складаються між місцевими та державним бюджетами з точки зору досягнення стратегічних цілей.

Як організаційна форма мобілізації доходів і здійснення витрат розвитку місцевого самоврядування, бюджет розвитку відповідає вимогам складання балансів, тобто він має доходну та витратну частини, в його основі покладено принцип збалансованості. Водночас бюджет розвитку, як інвестиційна складова місцевих бюджетів є важливою фінансовою категорією, основу якої становить система фінансових відносин, а саме: відносини між місцевими бюджетами і економічними структурами, що функціонують на певній території; відносини між бюджетами і населенням даної території, що складаються при мобілізації й витраченні коштів місцевих бюджетів; відносини між місцевими бюджетами різних рівнів щодо перерозподілу фінансових ресурсів; відносини між місцевими бюджетами і державним бюджетом.

Під бюджетом розвитку розуміють - доходи і видатки місцевого бюджету, які утворюються і використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку, зміцнення матеріально-фінансової бази; інвестиційні проекти щодо здійснення заходів на будівництво, реконструкцію і реставрацію об'єктів виробничої, комунікаційної та соціальної інфраструктури органами місцевого самоврядування[17].

Згідно Бюджетного кодексу надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів включають: дивіденди, нараховані на акції господарських товариств, у статутних капіталах яких є комунальна власність; плата за надання місцевих гарантій; кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту, отримані відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»; 10 відсотків коштів від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції, або коштів у вигляді грошового еквівалента такої державної частини продукції, що розподіляються між місцевими бюджетами адміністративно-територіальних одиниць, на території яких знаходиться відповідна ділянка надр. Якщо ділянка надр розташована на території декількох адміністративно-територіальних одиниць, кошти між відповідними місцевими бюджетами розподіляються в межах встановленого співвідношення у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України; кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності, включаючи кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них; 90 відсотків коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної і комунальної власності; кошти від повернення кредитів, наданих з відповідного бюджету, та відсотки, сплачені за користування ними; місцеві запозичення, здійснені у порядку, визначеному Бюджетним кодексом та іншими законами України; кошти, які передаються з іншої частини місцевого бюджету відповідної місцевої ради. До витрат бюджету розвитку місцевих бюджетів належать: погашення місцевого боргу; капітальні видатки, включаючи капітальні трансферти іншим бюджетам; внески органів місцевого самоврядування до статутного капіталу суб'єкта господарювання; проведення експертної

грошової оцінки земельної ділянки, що підлягає продажу, за рахунок авансу, внесеного покупцем земельної ділянки; підготовка земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них державної чи комунальної власності для продажу на земельних торгах та проведення таких торгів; платежі, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань територіальної громади міста; розроблення містобудівної документації на місцевому та регіональному рівнях[18].

Економічна сутність бюджету розвитку проявляється в його призначенні, а саме: формуванні грошових фондів, які є фінансовим забезпеченням перспективного розвитку на місцевому рівні; розподілі і використанні цих фондів між інвестиційними проектами та програмами, що мають пріоритетне значення для розвитку адміністративно-територіальних одиниць; контролю за ефективністю використання бюджетних коштів за цільовим призначенням[15].

В бюджеті розвитку передбачається концентрація державних ресурсів для підтримки інвестиційної та інноваційної діяльності, пов'язаної з капітальними вкладеннями та інших витрат на розширене відтворення з метою соціально-економічного розвитку як країни в цілому, так і окремих її регіонів. Відповідно до Бюджетного кодексу капітальні видатки бюджету розвитку спрямовуються на: соціально-економічний розвиток регіонів; виконання інвестиційних проектів; будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства; будівництво газопроводів і газифікацію населених пунктів; будівництво і придбання житла окремим категоріям громадян відповідно до законодавства; збереження та розвиток історико-культурних місць України та заповідників; будівництво та розвиток мережі метрополітенів; придбання вагонів для комунального електротранспорту; розвиток дорожнього господарства; придбання шкільних автобусів та автомобілів швидкої медичної допомоги; комп'ютеризацію та інформатизацію загальноосвітніх навчальних закладів; природоохоронні заходи; інші заходи, пов'язані з розширеним відтворенням.

Виходячи з досвіду зарубіжних країн необхідність формування бюджету розвитку зумовлена: інвестиційні проекти здійснюються на період часу, більш триваліший, ніж поточний період, на який приймається місцевий бюджет. Доцільним є розмежування джерел фінансування поточних та капітальних видатків; видатки бюджету розвитку здійснюються для реалізації цільових проектів. Тому, якщо вони будуть відокремлені, вони не зможуть бути використані для фінансування поточних потреб, навіть якщо така потреба виникне у органів місцевого самоврядування; розмежування поточних та капітальних видатків дозволяє упорядкувати контроль за цільовим використанням бюджетних коштів; формування бюджету розвитку дозволяє здійснювати вибір пріоритетних інвестиційних проектів, які реалізуються відповідно до обсягу бюджету розвитку; враховуючи, що поточні видатки здійснюються протягом одного року, а інвестиційні проекти – більш тривалий час, необхідним є запровадження ретельного їх планування на майбутні періоди. Крім того, реалізація інвестиційних проектів потребує дієвого підходу до моніторингу та контролю, включаючи координацію виконання робіт, контроль ефективності[9].

Регулювання органами місцевого самоврядування інвестиційної діяльності здійснюваної за допомогою капітальних видатків передбачає: створення сприятливих умов для розвитку інвестиційної діяльності в адміністративно-територіальних одиницях шляхом надання суб'єктам інвестиційної діяльності пільг зі сплати місцевих податків і зборів, захисту прав інвесторів, надання суб'єктам інвестиційної діяльності пільгових умов користування землею та іншими природними ресурсами, що знаходяться в муніципальній власності, розширення використання позабюджетних джерел фінансування будівництва об'єктів соціально-культурного призначення[16].

Разом з тим безпосередня участь місцевого самоврядування в інвестиційній діяльності здійснюється за допомогою капітальних вкладень шляхом розробки, затвердження та фінансування інвестиційних проектів, проведення їх експертизи відповідно до законодавства та надання місцевих позик на реалізацію інвестиційних проектів які мають важливе значення для забезпечення соціально-економічного розвитку територій [7].

Фінансування видатків з бюджету розвитку передбачає дотримання таких принципів, як: плановість; цільове спрямування коштів; ефективне та результативне їх використання; фінансовий аналіз та оцінка під час бюджетного процесу; оптимальне поєднання бюджетних та позабюджетних джерел для реалізації інвестиційних проектів; постійний контроль за використанням коштів. Разом з тим існує тісний взаємозв'язок між бюджетом розвитку та стратегією регіонального розвитку. Інвестиційні проекти, що відповідають пріоритетам регіональних стратегій, будуть виконуватися в рамках відповідного місцевого бюджету[8].

У стратегічному плані державна регіональна політика повинна сприяти перетворенню адміністративно-територіальних одиниць в активних суб'єктів економічних відносин, а державна стратегія регіонального розвитку повинна відповідати принципам згідно вимогам європейської політики, зокрема: програмування - політика регіонального розвитку повинна здійснюватися на основі довгострокових стратегій, планів і програм розвитку, як на державному рівні, так і на місцевому; концентрації - встановлюється ієрархічність пріоритетів відповідно до сформульованих цілей, у зв'язку з обмеженістю державних фінансів; доповнюваності - державна фінансова підтримка регіонального розвитку розглядається як кошти, яка спільно фінансуються з державного та місцевого бюджетів, при цьому обсяги коштів з місцевих бюджетів не будуть зменшуватися при фінансуванні визначених державою пріоритетів; партнерства - регіональний розвиток вимагає тісної співпраці центральних і органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання; субсидіарності - в рамках розподілу владних повноважень місце надання управлінських послуг максимально наближається до споживача з урахуванням повноти та якості надання цих послуг; збалансованості - передбачається комплексне використання наявного потенціалу з урахуванням умов, критеріїв та строків, визначених законодавством; синергії - синхронне проведення ряду

реформ і забезпечення суспільної єдності в напрямі узгодження пріоритетів і дій всіх владних інституцій, включаючи місцеве самоврядування[11].

На даний час частка доходів місцевих бюджетів розвитку у загальній структурі доходів місцевих бюджетів становить близько 5 відсотків. Окрім цього, структура доходів у різних регіонах значно відрізняється. Так, у доходах бюджетів розвитку Запорізької, Кіровоградської, Рівненської та Черкаської областей значно переважають кошти, одержані із загального фонду бюджету. У бюджеті розвитку Херсонської та Київських областей більшу частину доходів складають надходження від продажу землі.

Найбільше капітальних видатків місцевих бюджетів спрямовується на придбання основного капіталу, в середньому за 2011-2015 роки 13,87 млрд.грн., у тому числі на придбання обладнання і предметів довгострокового користування – 3,38 млрд.грн., капітальне будівництво – 2,72 млрд.грн., капітальний ремонт – 5,23 млрд.грн., реконструкція та реставрація – 2,36 млрд.грн., придбання землі та нематеріальних активів – 0,20 млрд.грн.

Капітальні трансферти в середньому за 2011-2015 роки становили 4,91 млрд.грн., у тому числі капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям) – 4,73 млрд.грн., капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів – 0,14 млрд.грн., капітальні трансферти населенню – 0,04 млрд.грн. (табл.1)

Таблиця 1. Капітальні видатки місцевих бюджетів за 2011-2015 роки, млрд.грн.

	2011	2012	2013	2014	2015
Придбання основного капіталу	13,01	12,21	9,94	10,05	24,14
Придбання обладнання і предметів довгострокового користування	3,24	3,63	2,73	3,09	4,19
Капітальне будівництво (придбання)	3,14	2,33	1,29	1,17	5,68
<i>Капітальне будівництво (придбання) житла</i>	0,20	0,14	0,12	0,07	0,44
<i>Капітальне будівництво (придбання) інших об'єктів</i>	2,94	2,19	1,17	1,10	5,24
Капітальний ремонт	3,91	4,18	4,16	4,12	9,78
<i>Капітальний ремонт житлового фонду (приміщень)</i>	0,53	0,59	0,58	0,47	1,23
<i>Капітальний ремонт інших об'єктів</i>	3,38	3,59	3,58	3,65	8,55
Реконструкція та реставрація	2,72	2,07	1,73	1,44	3,85
<i>Реконструкція житлового фонду (приміщень)</i>	0,12	0,07	0,07	0,06	0,13
<i>Реконструкція та реставрація інших об'єктів</i>	2,50	1,92	1,63	1,34	3,63
<i>Реставрація пам'яток культури, історії та архітектури</i>	0,10	0,08	0,03	0,04	0,09
Придбання землі та нематеріальних активів	0,05	0,04	0,03	0,23	0,64
Капітальні трансферти	4,33	3,97	4,30	3,90	8,04
Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	4,13	3,81	4,19	3,82	7,68
Капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів	0,17	0,13	0,08	0,06	0,27
Капітальні трансферти населенню	0,03	0,03	0,03	0,02	0,09
ВСЬОГО	17,39	16,22	14,24	13,95	32,18

Джерело: [19]

Незначна частка видатків бюджету розвитку місцевих бюджетів, особливо в порівнянні з коштами, які спрямовуються на фінансування соціально-культурної сфери свідчить про недостатні можливості органів місцевого самоврядування сформувати фінансовий ресурс для забезпечення економічного розвитку територій.

Разом з тим, важливо відмітити, що у 2015 році відмічається зростання капітальних інвестицій за рахунок коштів місцевих бюджетів у загальному обсязі - 4,95 відсотка (табл. 2).

Таблиця 2. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування

	2011		2012		2013		2014		2015	
	млрд.грн.	частка, %	млрд.грн.	частка, %	млрд.грн.	частка, %	млрд.грн.	частка, %	млрд.грн.	частка, %
кошти державного бюджету	18,39	7,08	16,53	6,27	6,24	2,52	1,51	0,74	6,11	2,43
кошти місцевих бюджетів	8,80	3,39	8,31	3,15	7,04	2,84	5,28	2,59	12,42	4,95
власні кошти підприємств та організацій	152,28	58,58	156,15	59,21	157,12	63,38	145,88	71,49	169,26	67,39
кредити банків та інших позик	42,32	16,28	42,53	16,13	36,65	14,78	17,99	8,82	18,30	7,29
кошти іноземних інвесторів	7,20	2,77	0,00	0,00	4,01	1,62	5,54	2,71	7,83	3,12
кошти населення на будівництво власних квартир	4,47	1,72	0,00	0,00	5,92	2,39	0,00	0,00	0,00	0,00
кошти населення на індивідуальне житлове будівництво	15,10	5,81	21,98	8,33	21,77	8,78	21,37	10,47	30,28	12,06
інші джерела фінансування	11,36	4,37	18,24	6,92	9,14	3,69	6,50	3,18	6,94	2,76
ВСЬОГО	259,93	100,00	263,73	100,00	247,89	100,00	204,06	100,00	251,15	100,00

Джерело: [19]

Таким чином, фінансова спроможність місцевого самоврядування в країні залишається на досить низькому рівні. Незначні власні доходи та неможливість суттєво наповнити місцеві бюджети актуалізують необхідність зміцнення фінансового забезпечення місцевого самоврядування.

З метою підвищення ефективності місцевих бюджетів розвитку в першу чергу необхідне інституційне, обґрунтоване регулювання щодо джерел надходження та витрачання коштів з цих бюджетів. Окрім цього, доцільним є перерозподіл коштів місцевих бюджетів з метою вирівнювання диспропорцій у економічному розвитку відповідних територій, збільшення частки бюджетів розвитку у загальному обсязі місцевих бюджетів та витрат на капітальні вкладення з бюджетів розвитку.

Забезпечення ефективного використання та подальшого нарощування економічного потенціалу адміністративно-територіальних одиниць має стати одним з основних пріоритетів діяльності місцевого самоврядування. Стратегія підвищення конкурентоспроможності економіки територій має бути спрямована на поглиблення економічної інтеграції територій на основі ефективного використання їх конкурентних переваг; подальший розвиток підприємництва; здійснення структурних зрушень на основі запровадження інвестиційно-інноваційної моделі з урахуванням особливостей економічного потенціалу територій.

Висновки. Важливість здійснюваних перетворень у бюджетній системі визначається запровадженням принципу рівності і справедливості формування місцевих бюджетів, розмежуванням бюджетних повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування шляхом раціонального і обґрунтованого розподілу доходів бюджету та забезпеченням фінансовими ресурсами бюджетних видатків відповідно до визначених повноважень. Формування бюджетів розвитку надасть можливість для реалізації інвестиційних проектів та забезпечення дієвого соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

У сучасних умовах важливим завданням є посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів, що передбачає удосконалення механізму формування бюджету розвитку; забезпечення виконання інвестиційних програм необхідними фінансовими ресурсами для їх виконання; програмний підхід щодо здійснення видатків місцевих бюджетів для реалізації інвестиційних програм; оптимізацію переліку субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, забезпечення їх спрямування на фінансування пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць; удосконалення процедури здійснення місцевих запозичень, що надасть можливість підвищити ефективність механізму фінансування органами місцевого самоврядування пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку територій. При оцінці доцільності прийняття рішень щодо фінансування інвестиційних програм з місцевих бюджетів перш за все, необхідно оцінювати, яким чином зазначене сприятиме створенню умов для підвищення конкурентоспроможності економіки адміністративно-територіальних одиниць, забезпечення їх сталого розвитку, продуктивності виробництва та добробуту населення.

Список використаних джерел

1. Б'юкенен Дж.М. Суспільні фінанси і суспільний вибір: Два протилежних бачення держави: Пер. з англ. / Дж.М. Б'юкенен, Р.А. Масгрейв — К. : Вид. Дім «КМ Академія», 2004. — 175 с.
2. Вагнер А. Теория финансов / А. Вагнер. — Л. : Петроком, 1993. — 231 с.
3. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж.М. Кейнс ; пер. с англ. — М. : Гелиос, 2012. — 352 с.
4. Самуэльсон Пол.Э. Экономика / Пол.Э. Самуэльсон, В.Д. Нордхаус ; пер. с англ. — 18-е изд. — М. : Вильямс, 2010. — 1360 с.
5. Сперанский М.М. План финансов. У истоков финансового права / М.М. Сперанский. — М. : Статут, 1998. — Т.1. — С. 17–106.
6. Василик О.Д. Теорія фінансів / О.Д. Василик. — К. : НІОС, 2000. — 416 с.
7. Боголіб Т.М. Забезпечення стійкості бюджетної системи України в умовах кризових явищ / Боголіб Т.М. // Економічний часопис ХХІ. — 2014. -№7-8. — С. 72-86.
8. Запатріна І.В. Бюджетний механізм економічного зростання / І.В. Запатріна. — К. : Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. — 528 с.
9. Бюджетна складова реалізації домінуючих напрямів суспільного розвитку / за ред. Л.В. Лисяк.-Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. — 396 с.
10. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І.О. Луніна. — К. : Наук. думка, 2006. — 432 с.
11. Лук'яненко І.Г. Моделювання впливу змін фіскальної політики на економіку України / І.Г. Лук'яненко // Бізнес Інформ. — 2012. — № 4 (411). — С. 197–201.
12. Теорія фінансів / за ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. — К. : Центр учбов. л-ри, 2010. — 576 с.
13. Мярковський А.І., Чугунов І.Я. Бюджетна політика як складова соціально-економічного розвитку країни / А.І. Мярковський, І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. — 2010. —№ 5. — С. 5–15
14. Чугунов І.Я. Теоретичні засади розвитку бюджетних відносин / І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. — 2011. —№ 4. — С. 13–22.
15. Чугунов І.Я. Вплив бюджету на економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць / І.Я. Чугунов // Фінанси України. — 2002. — №12. — С.42–50.

- 16.Макогон В.Д. *Методологічні аспекти формування доходів місцевих бюджетів* / В.Д. Макогон // *Вісник КНТЕУ*. – 2009. – №4. – С.92–99.
- 17.Про місцеве самоврядування в Україні / Закон ВРУ від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
- 18.Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456–VI // Урядовий кур'єр. – 17 серпня 2010. – № 151.
- 19.Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

References

1. Dzh. B'jukenen, M. Masg'rejv, A. Richard (2004) *Suspil'ni finansy i suspil'nyj vybir.* / per. z angl. – K. : Kyjevo-Mogyjan. Akad, 176s.
2. Vagner, A. (1993) *Teorija finansov.* – L. : Petrokom, 231 s.
3. Kejns, D.M. (1993) *Izbrannye proizvedenija* / per. s. angl. ; predisl. A.G. Hudokormova. – M. : Jekonomika, 540 s.
4. P.J. Samujel'son, V.D. Nordhaus (2010) *Jekonomika* /; per. s angl. – 18-e izd. – M. : Vil'jams, 1360 s.
5. Speransky'j, M.M. (1998) *Plan Finance.* In *ystokov law Finance.* – Moscow: Charter, Vol.1. – P. 17 – 106.
6. Vasylyk, O. (2000) *Teorija finansiv.* – K. : NIOS. – 416 s.
7. Bogolib T.M. *Zabezpechennya stijkosti byudzhethoyi sy'stemy` Ukrayiny` v umovax kry'zovy`x yavy`shh* // *Ekonomichny`j chasopy`s XXI.* – 2014. -№ 7-8. – S. 72-86.
8. Zapatrina, I.V. (2007) *Bjudzhethyj mehanizm ekonomichnogo zrostantnja : monografija.* – K. : In-t soc.-ekon. strategij, 528 s.
9. *Byudzhethna skladova realizaciyi dominantny`x napryamiv suspil'nogo rozvy`tku* / za red. L.V. Ly`syak.- Dnipropetrovs`k: DDFA, 2015. – 396 s.
- 10.Lunina, I.O. (2006) *Derzhavni finansy ta reformuvannja mizhbjudzhethnyh vidnosyn.* – K. : Naukova dumka, 432 s.
- 11.Luk'janenko, I.G. (2012) *Modeljuvannja vplyvu zmin fiskal'noi` polityky na ekonomiku Ukrai'ny* // *Biznes Inform.* – № 4 (411). – S. 197–201.
- 12.S.I. Jurij, V.M. Fedosov, L.M. Aleksejenko *ta in. Finansy.* – K. : Znannja, 2008. – 611 s.
- 13.Myarkovs`ky`j A.I., Chugunov I.Y. (2010) *Byudzhethna polity`ka yak skladova social'no- ekonomichnogo rozvy`tku krayiny`* // *Visny`k KNTEU.* – № 5. – S. 5–15
- 14.Chugunov I.Y. (2011) *Teorety`chni zasady` rozvy`tku byudzhethny`x vidnosy`n / I.Ya. Chugunov* // *Visny`k KNTEU.* – № 4. – S. 13–22.
- 15.Chugunov I.Y. *Vply`v byudzhetu na ekonomichny`j rozvy`tok administraty`vno-tery`torial`ny`x ody`ny`cz`* // *Finansy` Ukrayiny`.* – 2002. – №12. – S.42–50.
- 16.Makogon V.D. (2009) *Metodologichni aspekty` formuvannja doxodiv miscevy`x byudzhethiv* // *Visny`k KNTEU.* – № 4. – S.92–99.
- 17.Про місцеве самоврядування в Україні / Закон ВРУ від 21.05.1997 № 280/97-ВР : <http://zakon3.rada.gov.ua/>
18. *Byudzhethny`j kodeks Ukrayiny` vid 08.07.2010 № 2456–VI* // *Uryadovy`j kur'yer.* – 17 serpnja 2010. – № 151.
19. *The official website of the Ministry of Finance of Ukraine.* Retrieved from <http://www.minfin.gov.ua>.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Чугунов Олексій Ігорович, Заступник начальника відділу державного фінансового аудиту в галузі транспортно-промислового комплексу
Державна аудиторська служба України
вул. Сагайдачного 4, м. Київ, 04070, Україна

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Чугунов Алексей Игоревич, Заместитель начальника отдела государственного финансового аудита в сфере транспортно-промышленного комплекса
Государственная аудиторская служба Украины
ул. Сагайдачного 4, г. Киев, 04070, Украина

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Chugunov Alexey, Deputy Head of Department state financial audit in the field of transport and industrial complex
State Audit Service of Ukraine
st. Sagaydachnogo 4 m. Kyiv, 04070, Ukraine